

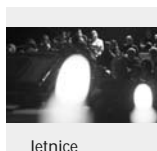
1 2015

Listy z Kaplnky

1 rána medzi oči 2.

letnice

3 letnice

o tajomnom mystikovi stredoveku

6 o tajomnom mystikovi stredoveku

13 s riaditeľkou Renátou Kubán o Betánii

rozhovor

15 rozhovor s Danielou Krajčovou

Krzysztof Kieslowski 2.

17 Krzysztof Kieslowski 2.

nech sa krása nestráca

19 nech sa krása nestráca

rána medzi oči 2.

Budím sa, a ráno ma pritlačí ako mech plný sivého olova. Vzduch hustne. Zahusťuje sa okolo celej planéty. Putinov vzduch hustne nad Ukrajinou. Vizionári Islamského štátu vyrábajú strach. Každý deň kráčajú za svojim šíleným snom cez mŕtvolu štátých martýrov: Stínajú hlavy tým, čo sa do ich „božieho sveta“ nehodia. Hrozia päťou celej planéte. Jedovatý plyn ich strachu doviali morské vetry cez oceán až k nám. Plavia sa k nám chatrné bárky plné strachu. V nich napoly žijú, napoly hnijú tí, ktorým nezostalo nič. Vylodujú sa na brehoch Európy a tu ich víta náš strach. Hysterický a paranoický strach z cudzincov, strach z nešťastia a biedy, ktorú si so sebou nesú. Bojíme sa im pomôcť. Bojíme sa, lebo vieme, že pomôcť znamená postaviť sa na odpor zlu – bojovať, bez boja to zlo nezastavíme. Bojíme sa, lebo vieme, že pomôcť znamená prijať ich nešťastie za naše nešťastie. Ani sme to nezbadali, no hustnuci vzduch nad svetom odhalil, akí sme zbabelí a sebeckí vo svojej zabezpečenej pohodlnosti. Svet sa trhá v švíkoch, vratký mier sa otriasa v základoch: áno, sme ohrození, no inak, než si myslíme. Hrozí nám, že odteraz nám všetky naše činy bude diktovať strach.

Zabudli sme na Abraháma. On cudzincov prijal a uhostil ich najlepšie, ako vedel. Ani o tom nevedel, no s tými tromi cudzincami do jeho stanu vstúpil Boh. Zabudli sme, že život sa žije ako dar. Prijali sme ho ako dar, ako dar ho dávame ďalej a v tom prijímaní a dávaní je s nami Boh. Strach je silný motív, no jeho sila je silou zaslepenia. Nevedie nás, ale ženie. Ako hovorí staré príslovie: Diabol človeka ženie, no Boh človeka vedie. Diabol je Dia-bolos, ten, kto rozdeľuje, Boh je Trojjednosť, ten, kto v sebe dvoch spája v jedno.

Toto leto pôjdeme do Zaježovej. V tichu lesov pri rozhovoroch i v samote sa budeme vracat' na to miesto, ktoré sa nám v hluku ustarostených dní stratilo. Budeme robiť tichý pohyb od strachu, k vďačnosti. Strach je diabolov kôň, unáša nás do temnôt hysterickej agresívnej noci. Vďačnosť je krídlami Boha, dvíha nás a cez ťarchu olovených mračien nesie k slobodnému nebu. Ustavične sa radujte v Pánovi. Opakujem: Radujte sa! Vaša dobrotivosť nech je známa všetkým ľuďom. Pán je blízko! Pre nič nebuďte ustarostení, ale vo všetkom s vďakou predkladajte svoje žiadosti Bohu vo svojich modlitbách a prosbách. A pokoj Boží, ktorý prevyšuje každý rozum, uchráni vaše srdcia a vaše mysle v Kristovi Ježišovi.

Prameň vďačnosti v nás prekryli naše žiadosti. Žiada sa nám žiť iný život než ten, ktorý nám je daný. Žiada sa nám toho, čo nemáme, no neprichádza to, a bojíme sa toho, čo nechceme, a prichádza to ako nevyhnutnosť. Musíme vyčistiť studničku. Vzdať sa žiadosti i obavy. Naučiť

Listy z Kaplnky |
štvrtročník pre Zbor CB
v Bratislave KAPLNKA |
ročník prvý | číslo 1 | jún
2015 | číslo pripravili Jana
Camara a Beata Staňáková
| svoje príspevky posielajte
do 15. septembra 2015 na
adresu: janacama@gmail.
com, bstanakova@gmail.
com | návrh vizuálu Jana
Sapáková | číslo graficky
pripravila Beata Staňáková
| náklady na výrobu
jedného výtlačku sú 1 € |
len pre vnútornú potrebu
Zboru CB Kaplnka

sa „oprosenosti“, ktorá je najvlastnejším pohybom modlitby. Radosť v nás pramení z vďačnosti a vďačnosť prýšči tam, kde hovorím Bohu celé nerozdelené „áno“: Všetko, čo je, tak ako je, prijímam v tebe Bože a staviam sa k tomu s láskou. Milovať Boha predsa znamená mať rád, bytie tak, ako mi ho Boh dáva. Radosť je mať rád. Radujem sa, lebo mám rád.

Znechutenie nevďačnosti je najsubtilnejšou formou odmietnutia Boha. Nafukujem v nej svoje ego vytvorené z virtuálneho sveta obrazov vytúžených i obávaných vecí. Moja imaginácia narastá tak, že je nekonečne väčšie ako realita. To, čo chcem a čo nechcem, je pre mňa nekonečne väčšie ako Boh, ktorý mi dáva bytie a v ňom schopnosť chcieť i nechcieť. Moje predstavy sú tak pre mňa „božskejšie“ ako Boh, ktorý mi dáva vedomie a v ňom i schopnosť vytvárať si predstavy. S vďakou svoje obavy i žiadosti odovzdajte Bohu, a vstúpi Boží pokoj. Ten pokoj v nás prevýšii každú úzkosť i každú nutkavú náklonnosť, ktoré sú dielom rozvažovania nášho rozumu. Boží pokoj prevyšuje každý ľudský rozum.

Nájsť v sebe ten pokoj vyvierajúci z prameňa vďaky znamená vrátiť sa od seba k Bohu. Lebo v Bohu môžem naozaj byť iba ďakovaním. V Bohu viem, že všetko, čo som, je dar, a že žiť znamená ten dar ďalej dávať. A ten pohyb od prijímania daru k dávaniu daru ďalej je pohybom vďačnosti. Toto a mnohé iné sa budeme spolu učiť v Zaježovej. Aby sme ránu, keď nám znova na svitaní jednu vpáli medzi oči, mohli odpovedať vďačným úsmevom.

Daniel Pastirčák

kto v nás rozsieva strach?

Mám pocit, že Slovensko ochorelo a nachádza sa v štádiu popierania svojej choroby. Symptómy sa zhoršujú, nedôvera a strach narastajú. Treba rýchlo nájsť ložisko vírusu. Predvčerom to boli Rómovia, včera homosexuáli, dnes sú to utečenci, zajtra to bude kto? Liberáli? Maďari?

No možno nás neohrozuje to, čo je cudzorodé, ale náš vlastný rod, naša kmeňová mentalita. Možno je chorá naša vlastná myseľ.

Neprekvapuje ma, že témy ako homosexuáli alebo imigranti rozdeľujú spoločnosť. Čo ma prekvapuje, je, že názoroví vodcovia, ktorí vyzývajú k netolerancii a nenávisti, sú schopní udržať si imidž slušných ľudí a obrancov hodnôt. Čo sa s nami stalo, že nevieme rozlišovať úmysel ľudí, ktorí sa na nás obracajú, ktorí nás vyzývajú do akcie? Akú akciu majú vlastne na mysli? Veríme im iba preto, lebo majú to správne náboženstvo, správny pôvod, lebo aj im ide o tú našu, slovenskú vec?

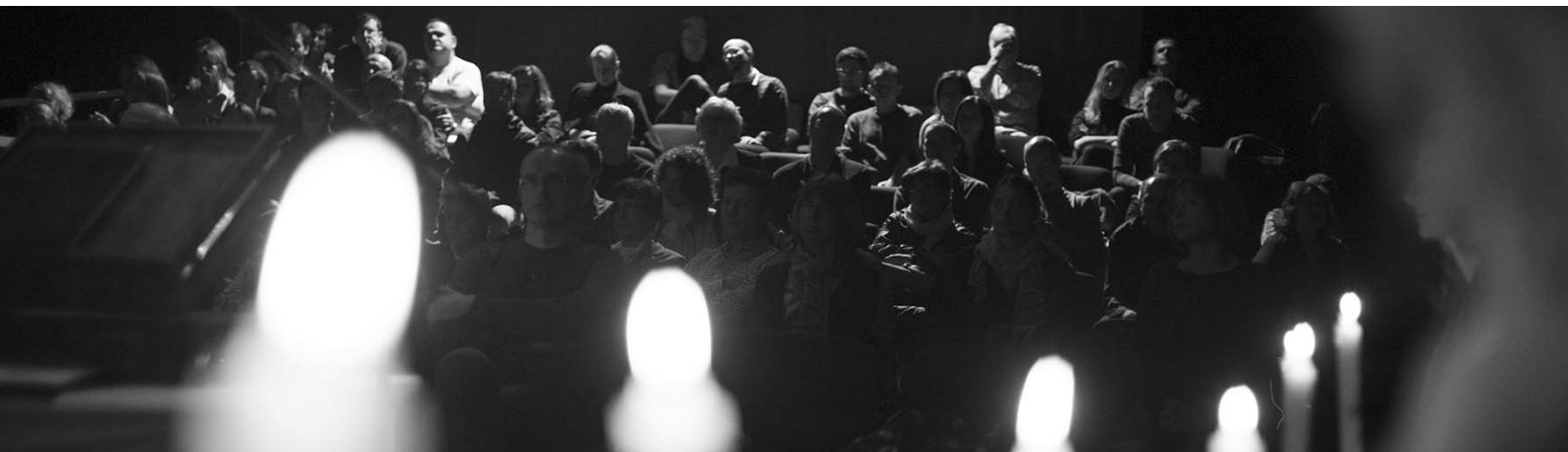
Strach z neznámeho je prirodzený, obava o vlastné bezpečie ešte viac. Čo však naozaj vieme o tých, ktorých sa bojíme? Mnohí moji priatelia zdieľajú propagandistické virálne videá. Úsudok na zložité spoločenské javy pripomína reakcie prvej signálnej sústavy. Odpoveďou na nejasnú prognózu je mobilizácia agresivity, preventívny útok. Niektorí politici spájajú prijatie imigrantov so schvaľovaním organizované-

ho zločinu prevádzacstva. A opäť môžeme pozorovať sekundárnu viktimizáciu – na obete hľadáme ako na vinníkov, zločincov, rozsievateľov zla. Strach z utečencov získava temnú podobu – to sú tí moslimskí teroristi, ktorí sem prídu znásilňovať naše ženy. Spomenul som si na rasizmus v Amerike, na podobne pornografické predstavy, ako černošskí otroci zneužívajú malé biele dievčatká. Lynčovanie podnapitého davu, boj o morálnu čistotu a temné súdne procesy z amerického juhu na prelome 19. a 20. storočia.

Pritom teroristické skutky nepáchajú imigranti, extrémisti sú „tí naši“, nie „tí druhí“. Premýšľam nad tým, čo by sme potrebovali, aby sme nahliadli na vlastné čierno-biele videnie. Pomoc utečencov predsa nie je podpora islamského džihádizmu. Je možné prijať človeka a rozumne zvážiť riziká, ktoré predstavujú radikalizované náboženské a politické ideológie? Sú naozaj títo utečenci ich nositeľmi? Veď práve pred nimi oni sami utekajú. Možno budú prekvapení, že ich tu čakajú zárodoky toho, čo v ich domove vyrástlo do kvetov zla.

Trápi ma táto otázka: kto sú tí spin doctori v pozadí poplašných správ o ohrození morálky a bezpečnosti? Kto v nás rozsieva strach? Ohrozenie tu je, ale nepochádza z Afriky.

Alexander Plencner

Letnice

*Krst, vstup do zboru Cirkvi bratskej Kaplnka.
Osem ľudí sedí vpredu.
Úvodná hudobná improvizácia.
Taizé pieseň. Príď k nám Duchu svätý.
Duch rozmanitosti, spájaj nás v jednotu.
Pane, tvor cez nás svoju budúcnosť.
Čítanie textov z Písma. O slávnosti stánkov.
O radosti, čo má trvať sedem dní.
A potom o tom, ako všetkých apoštolov naplnil Duch svätý.
Sviatok zrodenia Cirkvi.
Zaznie zvonček. Očakávaná výzva pre deti. „Mami, aj ty
pod!“ navrhuje detský hlasok plný priezračnej radosti.
Spievame novú pieseň. Z Teba prýštim, v Tebe ústím, Ty si
prameň, ja som rieka, Ty si Slnko, ja som Mesiac.
Homília. Host' z Česka. Daniel Fajfr.
O radosti, ktorá nekončí. O zrodení Cirkvi Kristovej spá-
jajúcej ľudí, ktorí by nemali dôvod spojiť sa.
Vietor, Dych, Duch – len jedno slovo v hebrejčine.
Dych oživuje slová, myšlienky.
Jednota ako závislosť jedného na druhom.
Závislosť s pozitívnou konotáciou.
Závislosť na Bohu.
Závislosť na skupine.
Nikto z nás to sám nezvládne.
Potrebujeme sa navzájom. Tak ako anonymní alkoholici
potrebujú podpornú skupinku.
Úžasný obrázok: rieka a most mimo nej. Drahý zložitý
most cez rieku, ktorá si po silných dažďoch presunula svoje
riečište mimo – ako ilustrácia toho, čo sa môže stať Cirkvi,
ktorá zabudne na Ducha svätého.
Tajomstvo Ducha – Rimanom kap. 6, 7, 8
Duch Boží ako záchranné lano, ktoré oslobodzuje od utrpenia.
Duch svätý prebývajúcí v nás. Duch svätý zostupujúci –
potešuje, obviňuje, koná.
Splňme svoj ľudský úkol, naplňme vôľu Božiu.
Ukáž nám, Pane, kde máme začať!*

Z Letníc mám niekoľko silných zážitkov.
Jedným bola hudba. Napríklad zaznel aj zvuk kovovej píly,
obyčajnej píly na drevo, rozozvučaný sláčikom. A znelo to
skvelo.
Tú hudbu viem popísať len načisto naivne, slovníkom ama-
téra a rozmazaného poslucháča. Proste: páčila sa mi. Bola
aj taká, aká býva zvyčajne hudba v Kaplnke: improvizovaná,
plná myšlienok, vtahujúca do hĺbky bytia, tvoriaca krídla,
povznášajúca k letu. A súčasne bola v niečom nová. Ale toto
nie je prekvapivé. Privykla som si v Kaplnke na tento hudob-
ný štandard. Bežná kostolná či klasická cirkevná hudba ma
už niekedy ruší. Niekedy ma tak rušila tá „nová“ hudba, je to
už minulosť. Moje ucho sa naučilo počúvať a hlava hľadá pri
improvizovanej hudbe nové chodníčky pre nové myšlienky.
Vďaka, hudobníci naši, vďaka. Po večeroch občas googlim,
kto je kto, ale stále neviem vymenovať ani polovicu našich
majstrov hudobného umenia. (Prepáčte, ospravedlňujem
sa, chcela by som to zmeniť.) Cením si vašu prácu, vašu
kreativitu.
Ďalším umeleckým zážitkom z Letníc je videoprojekcia či
animácia Janka Šicka. Ja a Ty. Čierne biele, ako z Matrixu,
bežiacie zdola smerom do výšok, meniace trošku veľkosť
písmen. JA a TY, mnohonásobné Ja a TY. Čo všetko sa dalo
prežívať v tomto okamžiku! Vďaka, Janko.
A vôbec, vďaka vám, umelci naši, za všetky animácie, inšta-
lácie, videá. Nádhera! Je v tom radosť, prebúdzajúca to k životu,
dáva silu – nevzdávať sa, vstávať a kráčať, odpúšťať, milovať,
prijímať...
Ďalším zážitkom bol hosť z Česka, Daniel Fajfr a jeho homí-
lia. A stále nie je koniec zážitkom.
Do Kaplnky vstupovali noví ľudia, bol krst. Aký to zvláštny jav,
môcť uveriť! Koľká to milosť, môcť uveriť! Aký to zázrak! V krs-
te cítim tajomné chvenie, blízkosť čohosi posvätného. Vitajte
v Kaplnke: Eva, Iveta, Jozef, Juraj, Lenka, Peter, Sonia, Vanda!

Jana Camara

pocity nového člena Kaplnky

Moje pocity ako novočlena sa nejako nezmenili oproti tomu, čo bolo predtým a čo trvalo už nejaký ten piatok. Vstupoval som do procesu prípravy na vstup do Kaplnky, lebo mi prišlo pravdivé povedať pred ostatnými, že do Kaplnky chodím, zúčastňujem sa minimálne jej nedeľného života a že tam teda som.

Obiad vstupu znamenal pre mňa okrem prítomnosti fyzickej aj prípravu hudobnú. Bolo to fajn, tvorivé, pracovné, nové. Bohoslužba Letníc mala dve nové skladby, jednu sólovú pre spev a nástroje a jednu pre všetkých. Obe textovo z dielne Daniela Pastirčáka a jedna dokonca aj po hudobnej stránke. Proces prípravy nás novočlenov, poprípade tých, čo sa nechali pokrstiť alebo obnovovali svoj krstný sľub tvorivým zážitkom akéhosi návratu ku kotve, k prevetraniu základných otázok viery, spolupatričnosti, príslušenstva k cirkvi. Každý z nás mal priestor zdieľať sa z druhými o svoj príbeh a postupne ten príbeh akoby včleniť do skupiny, nechať podľa možnosti vrásť, a tak akosi zakúsiť spolupatričnosť. No, aspoň mne to tak prišlo.

Predstavte si, že neviete dosť dobre, do čoho idete, že máte k tomu akési pohnútky, ale zároveň pochybnosti, že sa aj cítite aj necítite na to súci. Späťne tie stretká vidím ako aktívny proces, keď som zakúšal vlastne, aké je to byť členom spoločenstva akosi intímnejšie, pretože v konečnom dôsledku vnímam spoločenstvo ako živé, a teda z mäsa a kostí. V marci som navštívil trapistický kláštor v Čechách a tam som pochopil, aké je dôležité spoločenstvo v zmysle, akú má silu na formovanie vlastných členov. Zrazu som si uvedomil, že je možné vytvárať komunitu, a zároveň byť ňou formovaný. Kláštor je ako stavba na kopci. Odišiel som tam z akejsi mnohorakosti každodenného života a pozeral sa zrazu na príklad spoločenstva, ktoré buduje vedome a jasne viditeľne jeden aspekt – reálne spoločenstvo s Bohom. Bolo to ako stretnúť sa s čistou esenciou, s čistým remeslom. Tam

Boh nebol relatívny. Bol taký konkrétny ako chlieb a víno, o všetkom sa diskutovalo a mnisi čítali napríklad rôznorodú literatúru, ale vo veci, v ktorej sú zjednotení sa pozerali spolu jedným smerom. Mám takú predstavu, že možno ani neboli viac alebo menej veriaci ako ktokoľvek z nás, akoby skôr len vykonávali akt viery, modlitby, posväcovali svoj život aj bez záruky, s nádejou, bez toho, či to tak cítia práve. Hľadeli na toho Najvyššieho tak, ako len dokázali, ako im to bolo umožnené a navzájom sa držali svojím bytím. Bolo to nákazlivé nie preto, že by som túžil to, čo tam, robiť doma každý deň, teda byť takým ako oni, ale bolo to nákazlivé v tom, že som zatúžil robiť to tak v tom svojom „obore“, v tom, čo považujem za svoje povolanie.

Akosi verím, že človek sa nestáva členom zboru len preto, aby sa zaviazal k tomu, že tam bude trebárs vykonávať život, ktorý s tým súvisí, ale rovnako sa stáva členom preto, že sa necháva spoločenstvom premieňať, a tak vstupuje do čohosi čo inak sotva zakúša. Je to vedomé povedanie „Áno“ s pochybovaním o sebe samom, ale taktiež s vierou, alebo dokonca presvedčením, že som k tomuto aktu prizvaný...

A ešte jedna vec. Verte mi, že čím bol obrad prijímania do zboru bližšie, tým som o tom všetkom viac pochyboval. Najviac som sa bál, že to „nedám“, že to zruším alebo čosi také. Akoby som sa dotýkal takého nepoznaného v sebe, ktoré hrozilo, že bude silnejšie a že ma odhovorí a podobne. No to len na margo pocitov spojených so vstupovaním a celým procesom stretávania sa s ostatnými. Vďaka Danielovi za vedenie, nech mu to Pán Boh vynahradí (tie naše príbehy veru neboli samý med, ono aj to ucho dostalo zabrat). Keď som vstupoval do nového roku 2015, tak mi kámoš prial, aby som mal dosť času venovať sa podstatným veciam v živote. To prajem aj vám, ktorí čítate tento článok, či už ste alebo nie ste členmi Kaplnky.

JA

človek večných rázcestí

Som pokrstená evanjelička, ex-ateistka a – spoločne so septimou (sedmicou?) mojich dnes už priateľov a priateľiek – čerstvá členka Kaplnky.

Priznávam, toto rozhodnutie sa nerodilo ľahko. Som totiž človek večných rázcestí. A tak rovnako ako v prípade školy, muža (či náušník), aj pred vstupom do Kaplnky som dlhé mesiace balansovala medzi katolíckou a protestantskou cestou. Radila som sa s mníchmi, s kňazmi, s knihami, s Danielom, s vlastným srdcom. S Bohom. Boh sa (mlčky) díval. S hanbou priznávam, že občas som počas tohto dlhého postávania robila aj čudné veci. Podvedome som sa tešila, keď som našla čosi, čo ma od tej druhej cesty odvádzalo. Keď som vo svojej dileme mala napríklad bližšie ku Kaplnke (protestantizmu), pristihla som sa občas, že s nevoľou (no skryto radostnou) počúvam banálnu kázeň kňaza s rigidným slovníkom. A vydýchla si: fu, Bože, rozumiem Tvojmu znameniu, určite ma nechceš vidieť na tejto ceste... A potom zasa v opačnom garde.

Napokon som sa rozhodla prejsť od dumania k činu. Prihlásila som sa za kandidátku na vstup do Kaplnky. A požiadala Boha: požehnaj mi túto cestu, alebo mi v nej zabráň. Mlčal až do poslednej chvíle. A večer pred konečným rozhodnutím na obdaril pokojom, ktorý bol na nerozoznanie od pozvania. A tak som vstúpila. V pokoji.

Zatiaľ presne neviem, čo to pre môj život znamená. Ale jedno sa mi ukázalo ešte pred samotným rituálom vstupu – v meditácii pred katolíckym oltárom. Že pre mňa skončil čas vymedzovania sa a hľadania cez prsty. Že Duch svätý veje, kam chce. A ja mu musím rovnako pozorne načúvať pod hippies krížom Kaplnky, ako aj pred vyloženou sviatosťou oltárnu.

Iveta Grznárová

prečo tak ťažko prežívame straty?

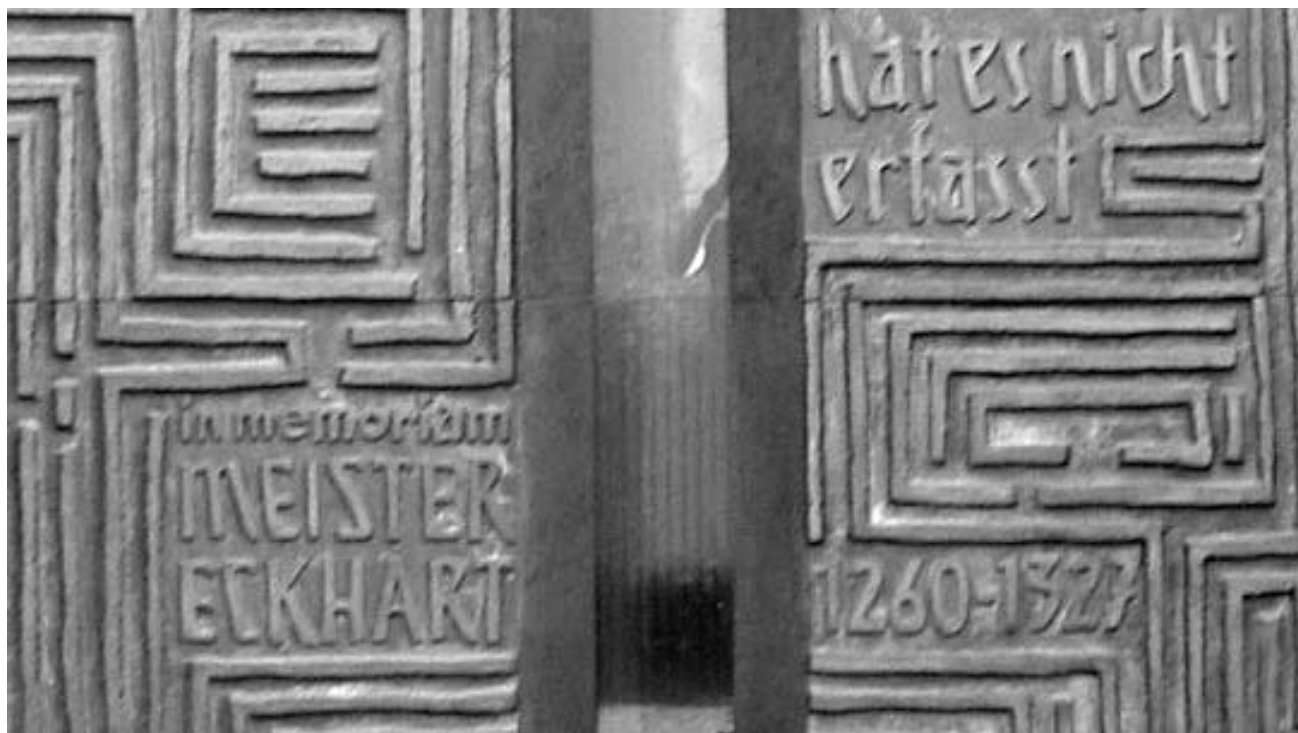
Pred mesiacom som sa odsťahovala z prenajatého bytu, kde som sa veľmi dobre cítila. Nevládala som naďalej platiť nájomné, tak som sa rozhodla riešiť bývanie inakšie. Bývame s dcérou teraz dočasne u mamy, čo prináša nové situácie. Strata nezávislého bývania bola ťažšia, ako som očakávala, a cítila som v sebe bolesť – ako zo straty niečoho veľmi dôležitého. Pýtala som sa samej seba, prečo musím zažívať túto skutočnosť. Načo mi je táto skúsenosť v mojom živote? Nedostávala som odpoveď. Necítila som uspokojenie, ale bolesť – presne také pocity ako pri strate milovanej osoby. Dnes mi písala kamarátka o svojich bolestiach a stratách. Deti jej vylietavajú z hniezda. Skončila sa významná etapa jej profesionálneho vzdelávania. Jej ženskosť prichádza do prechodu. A pomaly sa blíži do veku, keď jej zomrela mama, čo jej pripomína aj jej smrteľnosť.

A pred chvíľou telefonovala teta z Ameriky, aby nám oznámila, že jej zomrel muž. Zdrvená, hoci to očakávala. Uvedomenie smrteľnosti a pomínutelnosti!

Prečo tak ťažko prežívame straty? Ved je to súčasť života! Strácame istoty, ktoré nás držia a o ktoré sa opierame? Prečo je to také ťažké, keď je to nevyhnutné? Neviem. Možno to je súčasť našej kultúry, že sa učíme, že musíme lipnúť na tom, čo sme v živote získali.

V jednej knihe som čítala, ako nejaký láma odpovedal umierajúcej známej, ktorá bola zdrvená zo svojej choroby a z toho, že zomrie. Odkázal jej, nech sa neberie tak vážne. Zostala chvíľu zaskočená a potom sa začala smiať. Prišlo pochopenie, uvoľnenie a možno to chvíľkové pochopenie jej aj vydržalo... Možno aj my sme príliš vážni a berieme sa strašne seriózne. A málo sa smežeme, hoci aj cez slzy.

Sonia F.

zdroj: http://sk.wikipedia.org/wiki/Majster_Eckhart#/media/File:Meister-Ekkehard-Portal_der_Erfurter_Predigerkirche.jpg

o tajomnom mystikovi stredoveku

Zvedavosť, túžba či potreba dozvedieť sa niečo o živote Majstra Eckharta vznikla pri počúvaní jeho provokujúcich a paradoxných myšlienok na našich nedelňých bohoslužbách v Kaplnke. Keď sme sa otvorili jeho myšlienkam, prekvapili nás záblesky radosti a pokoja v Božej blízkosti. Prekvapujúca radosť nás motivovala k hľadaniu informácií o tomto stredovekom mystikovi. Ako sme hľadali? Tak, ako hľadá bežný Európan 21. storočia. Lovili sme najprv v mori internetu, ulovili sme životopis. Zistili sme, že väčšina krátkych článkov pochádza z jedného knižného zdroja: Sokol, J.: *Mistr Eckhart a stredoveká mystika*. Čo sa týka videodokumentov, objavili sme skvelý krátky film českej, presnejšie brnianskej televízie (<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10266608514-mistr-eckhart/>), v ktorom o Majstrovi Eckhartovi hovoria české osobnosti:

Jan Sokol, filozof, autor už spomínanej knihy; Dominik Duka, pražský arcibiskup, dominikán a význačný teológ, ktorý sa podieľal na vzniku Jeruzalemskej biblie; Marek Orko Vácha, katolícky kňaz a vedec, biológ, ktorý bol na dvoch expedíciách v Antarktíde; a Ján Hanák, katolícky kňaz, publicista aj rozhlasový či televízny moderátor. Tento dokument nás oslovil jednak kvalitou informácií, jednak tým, že napriek svojej jednoduchosti oslovuje a sýti nielen intelekt poslucháča, ale aj jeho srdce, jeho túžbu po odovzdaní sa Bohu. Dovolili sme si sprostredkovať aj vám takto písomne časť tohto dokumentu.

____ Životopis

Majster Eckhart sa narodil okolo roku 1260 na hrade Waldenfels pri Tarnbachu v Durínsku, kde bol jeho otec Eckhart z Hochheimu hradným správcom. Niekde píšú, že jeho celé meno je Johannes Eckhart z Hochheimu, avšak

on sám „von Hochheim“ nepoužíval a ani krstné meno Johannes nie je isté.

V roku 1275 vstúpil do kláštora rádu kazateľov-dominikánov v Erfurte. Poslali ho študovať do Paríža na predchodkyňu dnešnej Sorbony a potom teológiu a filozofiu do Kolína nad Rýnom.

Od roku 1300 až 1302 prednášal aj študoval v Paríži a získal titul magistra-Majstra.

Po návrate do Erfurtu mu pribúdali funkcie, až sa stal provinciálom, to znamená najvyšším predstaveným novej rádovej provincie, ktorá siahala od Saska cez dnešné východné Nemecko až po Pobaltsko. Na tomto území bolo spolu okolo sto kláštorov, mužských aj ženských. V roku 1307 sa stal predstaveným aj novo zriadenej českej dominikánskej provincie v Prahe s ďalšími vyše 20 klášťormi. Jeho život sa prekrýva napríklad so svätou Anežkou Českou. V roku 1311 bol zvolený za provinciála rádu kazateľov pre všetky nemecké krajiny, ale nestal sa ním, pretože rád potreboval schopného zástancu v stupňujúcich sa polemikách s fran-tiškánmi, a tak bol poslaný do Paríža (na snáď jedinu vtedajšiu európsku univerzitu).

Potom pôsobil celé desaťročie ako zástupca predstaveného v Strassburgu, kázal v klášťoroch dominikánok v celej nemeckej provincii. Musel byť fyzicky veľmi zdatný. Navštevoval svoje klášťory a ako mních dominikán mohol cestovať peši. Erfurt, Paríž, Kolín, Praha, Paríž, Strassburg, stovky vizitácií klášťorov – všetko iba a len peši. Eckhart bol skvelým kazateľom, jeho kázania či prednášky trvali vraj aj štyri hodiny. V ženských klášťoroch kázal, prednášal nemecky. Bola to novinka, dovtedy sa kázalo iba latinsky.

Až ako vyše šesťdesiatročný bol povolaný učiť budúcich bratov kazateľov do školy v Kolíne.

Roku 1326 bol šesťdesiatšesťročný kazateľ súdený kolínskym arcibiskupom.

Odvola sa k pápežovi Jánovi XXII. do Avignonu: „Ak to bude prospesné, odvolám a opravím všetko, o čom sa zistí, že nemá úplne zmysel.“

Zomrel pravdepodobne v roku 1327 v Avignone. O dva roky neskôr, 27. marca 1329, vydal pápež bulu, v ktorej odsúdil dvadsaťosem Eckhartových téz, pričom sedemnášť z nich označil za heretické a ostatné za pohoršujúce.

_____ „Rodí vo mne svojho syna“

Ján Sokol: Eckhart bol vo svojom období – nepovedalo by sa vedec –, ale učený človek. Mnoho toho prečítal, prednášal na univerzitách a aj mnoho toho napísal. Ale vedcom v dnešnom chápaní v žiadnom prípade nebol. Modlitba je pre neho dôležitá, ale je to pomôcka, aby sa dostal do priameho vzťahu, keď je s Bohom sám, a prijal Božie svetlo, Božieho syna. Ako Eckhart hovorí: „Rodí vo mne svojho syna.“ To sú predstavy, s ktorými my racionalisti máme problémy.

Stredovekí ľudia žili v pevnom a samozrejmom presvedčení, že človek smrťou nekončí. „Nebojte sa tých, ktorí zabíjajú telo, ale dušu zabiť nemôžu. Bojte sa toho, kto môže dušu i telo zahubiť v pekle.“ Zabitie a smrť potom môžu byť

coherenttimes.wordpress.com

očistením človeka, skutočnou „nápravou“, ako o tom svedčí i staročeský význam slova „popraviť“. Ježišove slová: „Kto by chcel zachrániť svoj život, ten oňho príde, kto však príde o život pre mňa a pre evanjelium, zachráni ho.“

Eckhartov proces. Obvinený bol mníchmi, ktorých predtým pri vizitácii potrestal. Udialo sa to v Kolíne nad Rýnom. Od kolínskeho arcibiskupa sa odvolal do Avignonu, kde vtedy sídlil pápež. V Avignone strávil asi rok. Eckhart sám celkom lojálne povedal, že kedykoľvek by sa ukázalo, že povedal niečo zle, tak sa toho zrieka. Preto nemohol byť odsúdený ako heretik, ale boli odsúdené jeho vety.

Na Eckharta a jeho žiakov nadviazalo sto rokov po jeho smrti hnutie „Devotio moderna“ – teda povedali by sme: súčasná zbožnosť, zbožnosť zodpovedajúca tejto dobe, ktorá bola pomerne dosť obrátená dovnútra, nekládla veľký dôraz na obrady a verejné veci, ale práve na modlitbu, meditáciu. Slávnym reprezentantom „Devotio moderna“ je Tomáš Kempenský. Tieto spisy potom mali značný vplyv na Lutherovu reformáciu.

Ak je stvorenie sveta akosi vzdialenou obdobou splodenia Syna Otcem, potom oveľa výraznejšou analógiou je „zrodenie“ Syna Božieho v ľudskej duši, ktoré je vyvrcholením náboženského života individua. Aby sa Boží Syn znova zrodil v ľudskej duši, musí sa človek „vyprázdniť“, musí sa vzdať všetkého svojho chcenia a musí sa zriecť svojej vôle a s ňou aj vlastnej slobody.

Pre Eckharta to podstatné je skutočne Boh ako vnútorná skutočnosť, ale vôbec nie psychologická. V modernej dobe

<https://www.youtube.com/watch?v=StAoAqao8LM>

jeho spisy zvädzajú k tomu, aby ich ľudia psychologizovali. To znamená hľadali to naozaj v sebe. Ale toto nie je ten prípad. Pre Eckharta to „všetko prichádza od Boha“. Je to síce vo vnútri, ale nie je to zo mňa. A ja sa naopak musím zbaviť všetkého svojho, zbaviť sa svojho ja, aby som toto prijal, aby sa Boh do mňa dostal. V tomto sa mnohí dnešní Eckhartovi obdivovatelia mýlia, keď si myslia, že je to podobné ako nejaký autogénny tréning alebo nejaká meditácia, kde si človek vystačí sám so sebou. Tak to v jeho prípade nebolo.

Spása stojí na milosti Božej, ale dobré skutky ľudí sú súhlasom s týmto darom, jeho prijatím. Z tejto tézy vzniká spor, ktorý sa pred Eckhartovým narodením riešil na pôde škôl. Eckhart patrilo k jednej z vtedajších škôl Rádu bratov kazateľov, vzdelaným dominikánom, práve ovládajúcim univerzity, podstatnú novinku západného kresťanského sveta.

Pre Majstra Eckharta je dôležitý moment, ako si uvedomoval skutočnosť nepredstaviteľnosti Boha. Preto pri Eckhartovi hovoríme o jeho poňatí Boha podľa Exodu: „Ten, ktorý je, ktorý ale nie je nič z toho, čo nás obklopuje.“ Preto vyriekol tú známú vetu, že „Boh je nepodstatné nič“. Tým chcel povedať, že si nemôžeme predstavovať Boha ako súčasť vesmíru, niečo z toho, čo my poznávame, ale táto priepasť zo strany Boha je prekračovaná Bohom lásky, ktorý prejavuje svoj záujem o človeka. O tom je celá Biblia a o tom sú dejiny i náboženské skúsenosti tých tisícročí, v ktorých ľudstvo žije svoj náboženský život.

Biblický verš z Evanjelia svätého Jána znie v konvenčnom preklade: „Svetlo vo tme svieti a tma ho nepohltila“, ale snád presnejší je preklad Jeruzalemskej bible: „Svetlo svieti vo tme a tma sa ho nezmocnila.“

_____ Je to radosť zo života s Bohom

Dominik Duka: Porýnska mystika, teda aj mystika Majstra Eckharta, je mystika božích priateľov. Je to radosť zo života s Bohom. Zodpovedá skutočne poňatiu, ktoré poznáme, keď vstúpime do gotickej katedrály, ktorá je veľkou sumou života – nielen filozoficko-teologických odborov. Je to krása farieb, je to krása tvarov, ale je to aj krása zvuku v zmysle hudby a spevu. Ideál rádu kazateľov naplnil Majster Eckhart

naozaj jedinečným spôsobom. Predstavme si štvorhodinový príhovor, ktorý bol aj veľmi často filozoficky a teologicky náročný. A pritom mal poslucháčov. Nekázaval v kostoloch, ale kázaval veľmi často na námestiach, pretože kostoly jeho poslucháčov a poslucháčky nepojali.

Známa veta Ericha Fromma „Byť je viac, než mať“ vlastne čerpá práve z Majstra Eckharta. A toto, myslím, že je aj určitá devíza pre naše obdobie. Keď nás absolútny konzumizmus, oná túžba mať a mať a ešte viac mať, priviedla až do krízy. Kiež by aj toto posolstvo Majstra Eckharta o Bohu, ktorého si nemožno predstaviť, ale ktorý je viac, než niečo, viac, ako niekto, ale ktorý práve (akurát, iba, len) je. A preto byť je lepšie, než mať.

Boh v kresťanskom učení nedáva ľuďom spásu tak, že by otvoril jeden zo svojich mnohých šuplíkov v nebeskej obývačke a daroval niečo, čo ožlie zo svojho nadbytku. Ale on nedáva spásu ani tak, že by venoval všetko, čo mu patrí, všetko zariadenie svojho bytu. Aký je rozdiel medzi obývačkou doma a vo výklade obchodu s nábytkom, vo filmových ateliéroch, v divadelnom funduse, v krajine? Štylizovaný dizajn je sterilný. Chýba rozmanitosť. Doma je zabývanosť. Kulisy divadla sveta padajú a my sa náhle ocitáme s našou vnútornou obývačkou v krajine Božej.

Keď Eckhart hovorí o duchovnom živote, používa veľmi svojrázne a pekné prirovnanie. Hovorí: V každom človeku sú vlastne dvaja ľudia. Ten prvý, to je človek vonkajší, ten, ktorý spoznáva svet bránou piatich zmyslov. Ale ten, tvrdí Majster Eckhart, nie je dôležitý. Dôležitý je ten vnútorný človek, ktorý je oveľa tajupľnejší, ten, ktorý má smerovať k Bohu. Takže týmto svojráznym spôsobom Eckhart rieši celý problém asketiky. Až my v 20. storočí sme prišli znovu na to, akú má silu pôst od jedla. Aký zmysel má to, že človek na sebe pracuje. Je to do istej miery obmedzenie toho zmyslového človeka tak, aby ten vnútorný človek mohol rásť. Keď Karl Gustav Jung mnoho storočí po Majstrovi Eckhartovi hovorí o vnútornom človeku, tak hovorí: Duša človeka je ako dom. Dom, ktorý má pivnicu, dom, ktorý má veľa miestností a ktorý má tiež podkrovia. Možno sa do niektorých komnát toho domu môžeme dostať a sme tam doma. Ale do iných nám je prístup zakázaný. Akoby duša človeka bol dom s mnohými a mnohými izbami, mnohými komnatami. Do niektorých môžeme vstúpiť a do niektorých vstúpiť nemôžeme. My sami sa niekedy čudujeme, čo v nás ten vnútorný človek vytvára, aké myšlienky, aké úvahy.

Eckhart sa nebál vstúpiť do trinástych komnát svojej duše, mozgu, pustil sa do úvah obklopených tajomstvami zo samej svojej podstaty, do morí ťažko ohraničiteľných jasnými exaktnými definíciami, nebál sa vstúpiť do svojej pivnice. Otváral šuplíky poznania s vedomím, že ťažko opíše, čo uvidí vo vnútri.

_____ Nech sa stane jeho vôľa

Marek Orko Vácha: Cesto, ktoré môžeme urobiť z pšeničnej múky, z ovsenej múky, z ražnej múky, dokonca aj z jačmeňa,

dá 4 rôzne chleby. Raz je ten chlieb veľmi jemný, druhýkrát je hrubší, tretíkrát je ešte hrubší. Oheň, ktorým je Božia láska, je rovnaký. Ale záleží na človeku, z akého cesta je, čo s tým ohňom urobí. Podľa miery pripravenosti a podľa schopnosti načúvať, Boh dáva.

Inokedy má Eckhart krásne fyzikálne príklady, ktoré sú dnes až komické. Hovorí, že prirodzenosť človeka tiahne k tomu ľudskému. A tak ako voda svojou gravitáciou je ťahaná smerom dole, tak aj prirodzenosť človeka. Lenže máme tu príliv. Vďaka pôsobeniu Mesiaca zase tá voda stúpa nahor. A tak má duša stúpať k Bohu, hovorí Eckhart.

Človek poznáva vnútorný i vonkajší svet pomocou 4 psychických funkcií: myslenia, zmyslového vnímania, citenia a intuície. Každá z týchto funkcií zodpovedá niektorá miestnosť v byte. Dom znamená naše telo a procesy, ktoré sa v ňom odohrávajú. Čo je zrejme vo fyzickej bdelej rovine, má svoju analógiu aj vo svete duchovnom.

Bol prvý, kto prišiel na to, že veda, mystika a umenie sú ako tri lúče, tri zdroje svetla, ktoré nasvecujú jednu skutočnosť z troch rôznych strán. Až my sme v novoveku rozdelili vedu, umenie a náboženstvo. Ale to, že poznanie môže byť formou modlitby, že poznanie môže byť formou kontemplácie, že tým, že prichádzam na nejaký nový vedecký objav, že sa snažím rozlúsknuť nejakú novú hádanku prírody, že to môže byť spôsobom modlitby, tak toto mám od Eckharta. Mám dojem, že toto je fascinujúce pre súčasnú generáciu našich študentov, pretože my sa väčšinou učíme preto, aby sme dostali dobré známky. Alebo sa učíme preto, aby sme dostali titul. Alebo sa učíme preto, aby sme objavili nejakú novú fundamentálnu pravdu. Svätý Tomáš Akvinský nedlho pred Eckhartom hovorí, že Boh je umelec a príroda je umelecké dielo. A potom to už dáva logiku. Ak chcem spoznať, aký je maliar, tak prvé, čo by som mal urobiť, je pozrieť sa na to, čo namaloval. Pozrieť sa na prírodu, na jej tajomstvá, na jej krásu, na jej hádanky a odhaľovaním záhady prírody sa dozviem čosi veľmi dôležité o Bohu. Takže pre Eckharta veda a mystika vlastne boli to isté. V umení nič ako objektívna realita neexistuje. Ale napriek tomu je umenie kopaním studne, je to hľadanie pravdy, objavovanie niečoho nového.

A Eckhart si uvedomuje, že veda – teda možno to, čo by sme dnes nazvali „science“, mystika a umenie sa pretínajú v jednom bode. V tom, čo by sme dnes nazvali skutočnosť, avšak skutočnosť s veľkým S.

Eckhartov životopis je ako chôdza po schodoch domu alebo do veže erfurtského dómu. Až k zvonom a výhľadu na mesto. Čo schod, poschodie, to významný bod jeho života. Počet schodov = počet skúmaných bodov jeho učenia alebo počet heretických článkov. Heréza nie je to isté, ako byť heretik. „Svetlo svieti v tme a tma ho nepochopila.“ Boh je ničím.

Eckhartovo obľúbené tvrdenie je, že Boh je nič. A negatívna teológia, ktorej bol Eckhart veľkým zástancom, hovorí: práveže môžeme povedať o Bohu, aký nie je, ale nie to, aký je. Môžeme len povedať, čo Boh nie je, ale aký je Boh v skutočnosti – to nikto nevie.

V duchovnom živote Eckhart opakovane žiada svojich poslucháčov, aby – pokiaľ Boha prosia – ho prosili iba o to, nech sa stane jeho vôľa. Hovorí im veci, ktoré nám dnes znejú už veľmi cudzo, nepriamo, možno my by sme to takto nepovedali. Eckhart nabáda dokonca chorých, nech sa nemodlia za to, aby boli uzdravení, pretože kto vie, možno Božia vôľa je, aby boli chorí. Nemáme Bohu radiť, čo má robiť.

Eckhart hovorí veľmi pekne, že keď sa list, ktorý človek skonzumuje, stáva súčasťou jeho tela, teda ten list sa stáva človekom, ktorý ho zje, stáva sa časťou jeho tkaniva a orgánov, potom aj pre Boha nie je nemožné, aby sa chlieb stal Božím telom. Znovu teda vidíme to, že keď Eckhart niečo vidí v prírode, okamžite to teologizuje, okamžite to používa pre duchovný život.

Ak človek rozum používa, stále lavíruje na hranici herézy, lebo nevie, nemá objektívne poznanie vecí, ale heretikom sa nestáva pre svoje názory, ale pre svoju nepokoru, s ktorou sa pyšne odmieta podriaďiť autorite odborníkov, vedeckých rád, predstaveného, učiteľa, ale aj v existenciálnom zmysle autorite Boha.

— Sme tí, ktorí aj Jeho samotného obohacujú

Jan Hanák predstavuje Eckharta – mystika. V človeku a vo svete má Boh akoby vlastnú sebareflexiu. V nás sa rozvíja, v nás má svoje odrazy a my nie sme len ako jeho hračky, ale sme tí, ktorí aj jeho samotného obohacujú.

„To svetlo svieti v tme a tma sa ho nezmocnila.“

Majster Eckhart sa nám vynára z tmy minulosti a tma sa ho nezmocnila. Majster Eckhart je v súčasnom kresťanstve, ale aj v súčasnej cirkvi prijímaný ako ozajstný kresťan, ako ozajstný filozof a ozajstný teológ.

(Mistr Eckhart. Dokument o tajomnom mystikovi stredoveku. Česko 2010. Scenár a réžia: O. M. Schmidt.)

nie je Eckhart ako Eckart

Meno Eckhart som počula na podvečerných bohoslužbách po prvýkrát. Alebo vlastne nie. Počula som o zázračnom liečiteľovi od mojej netere, ktorá sa už roky zaujíma o alternatívne metódy liečenia. Je zapojená v kurze anjelského liečenia, a keďže býva vo Francúzsku, dochádza na Slovensko aspoň raz do roka práve na tieto kurzy. Neviem o týchto veciach dokopy nič, a snažím sa riadiť heslom „ži a nechaj žiť“, preto som sa jej príliš na pozadie nevyptovala. Raz som aj ja privolila ísť k takému liečiteľovi, ale viac už celkom určite nepôjdem. Zistila som neskôr, že používal metódu reiki a okrem toho, že ma rozplakal, môj zdravotný stav sa nezlepšil. „Ordináciu“ mal v rodinnom dome. V izbe, do ktorej sme vošli, boli cítiť vonné tyčinky a hrala príjemná meditatívna hudba. Sedel tam muž, pripomínajúci sošku Budhu, opálený a veľký. „Lahnite si na posteľ a zavrite oči!“ Povedala mi jeho asistentka, tiež podobnej telesnej konštrukcie. Neviem, čo potom robil, lebo som mala zavreté oči, ale mám dojem, že krúžil okolo mňa rukami a „uzdravoval“ kozmickou energiou. Počas toho mi jeho asistentka rozprávala o tom, aké má majster diplomy a koľkým ľuďom už pomohol. Pamätám si len na nádor, ktorý doktori už išli operovať, ale po majstrovej intervencii na röntgenovej snímke nenašli vôbec nič. „Mám zvláštny pocit“, povedala som, keď som odtiaľ vyšla. „Neviem, prečo im ľudia dávajú peniaze, neviem, čo je za tým.“ „To nech ťa netrápi. Ak by ti to malo pomôcť, to je predsa jedno, nie?“ povedal manžel mojej netere a išli sme z Topoľčian domov. Po čase som na tento zážitok zabudla. Sú veci medzi nebom a zemou... uzavrela som si to a už som na to nemyslela. Vo svoje zázračné uzdravenie som prestala veriť už dávno, hoci, keby sa to stalo, bolo by to super. Keď som však neskôr počula meno Eckhart raz od mojej netere a raz na podvečerných bohoslužbách, akosi mi to nešlo dokopy. Obidvaja síce boli majstri a rovnako sa volali, ale tušila som v tom nejaký háčik. Musím predsa zistiť, kto je kto, povedala som si, „veď na webe je všetko“.

S tým prvým Eckhartom nebol veľký problém. Našla som článok doc. Zdenka Vojtíška, Th.D., vedúceho katedry religionistiky na Husitskej teologickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. Titul pred menom, titul za menom mi hovoril, že to bude spoľahlivá informácia. V prvom rade nebol to Eckhard ale Eckard bez „h“ a je zakladateľom esseensko-kresťanskej cirkvi.

_____ Podľa mnohých anjelov

Essensko-kresťanská cirkev je, ako uvádza Doc. Zdeněk Vojtíšek, Th.D., pomerne nový náboženský útvar. Bola založená roku 1971 v Nemecku a od tej doby sa rozšírila do viac ako dvadsiatich krajín sveta. Zakladateľom cirkvi je Nemeck F. E. Eckard Strohm (* 1950) a bližšie neznámi príslušníci iných kresťanských konfesíí a iných náboženstiev. Mal medzi nimi byť rabin, imám,

tibetský lama, traja rímsko-katolícki biskupi, a snáď aj ďalší. Eckard Strohm bol podľa vlastného životopisu veľmi citlivý k duchovným skutočnostiam už od detstva. Mal údajne už vtedy schopnosť vidieť anjelov a zomrelých ľudí a hovoriť s nimi. Od svojho otca sa naučil liečiteľstvo a túto svoju údajnú schopnosť potom rozvíjal napr. v Číne, kde mal dosiahnuť aj titulu majstra kung-fu. Tvrdí, že bol zasvätený do práce s kozmickou energiou reiki samým zakladateľom novodobého liečiteľstva touto údajnou energiou, Japoncom Mika Usui, a to pochopiteľne posmrtno. Usui ho údajne poveril, aby rozvíjal a vyučoval kresťanský aspekt reiki, ktorý spočíva v tom, že kozmickú energiu usmerňuje Duch svätý ako osoba Božej trojice v kresťanskom chápaní Boha. Od roku 1986 sa Eckard Strohm duchovnému liečiteľstvu venuje naplno. Roku 1991 založil rozsiahlu aktivitu „Reiki Association International“, ktorá usporadúva semináre o energii reiki, aj na iné témy. V cirkvi vykonáva úrad PAX, čo je úrad hlavy cirkvi, a to pod menom Immanuel II. Patrí mu titul „Jeho Svätosť“. Podľa oficiálnych zdrojov cirkvi je Eckard Strohm ženatý a má dve deti.

Cirkev je údajne pokračovateľkou neformálneho spoločenstva, v ktorom sa už od roku 1948 schádzali ľudia so zvláštnymi duchovnými schopnosťami, napr. schopnosťou komunikovať s anjelmi. O týchto schopnostiach predpokladali, že boli prítomné tiež už v prvotnej Cirkvi a takisto v spoločenstve Esejcov (Essen), s ktorými mali byť prví kresťania v úzkom spojení. Židovské spoločenstvo Esejcov skutočne existovalo, ale vedecké závery o ňom sú veľmi opatrné, ďaleko farebnejšie sa o tomto spoločenstve a jeho údajných charakteristikách hovorí v ezoterickej tradícii, hlavne v novodobom ezoterizme v rámci hnutia Nového veku (New Age).

Zásadnou odpoveďou essensko-kresťanskej cirkvi na súčasný náboženský dopyt západnej spoločnosti je synkretizmus, ktorý je však nazývaný „interreligiozita“. To je trochu máťúci pojem, pretože Cirkev essensko-kresťanská nie je „nadkonfesnou“ ani „nadanáboženskou“, ale má svoj špecifický náukový, liturgický a cirkevne správny systém, ktorý sa ťažko môže stať niečím iným ako ďalším príspevkom k súčasnému rôznorodému a rozmanitému náboženskému životu.

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th. D., (* 1963) je vedúcim katedry religionistiky na Husitskej teologickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe a šéfredaktorom časopisu Dingir.

Tak toto mi asi stačilo dozvedieť sa. Nič ma neťahalo dozvedieť sa viac. Jednotlivci, ktorých som cez liečiteľstvo, vykonávané na mne, spoznala, si z toho urobili celkom dobrú živnosť a nič viac. Dost sa mi uľavilo. Nebol to ten Eckhart, nad ktorého výroky som sa mala zamýšľať. Tento Eckhart bol oveľa zaujímavejší a príťažlivejší. Hoci ani s ním to ne-

bolo také jednoznačné, a informácií nebolo tak veľa. Po niekoľkých dňoch pátrania vstúpila do mňa bázeň a začala som mať silný pocit, že na základe toho, čo som zistila, nemôžem nič spoľahlivé povedať. Ale dojem zanechal a nechcela som túto tému len-tak opustiť.

Po niekoľkých dňoch som zistila, že učenie Majstra Eckharta je hlboké ako more, ktoré keby som mala aspoň trochu obsiahnuť, mohla by som nad ním stráviť aj roky. Mala som zvláštnu radosť, že som ho našla na internete. Vybrala som aspoň malú časť, ktorú vám ponúkam.

— Poňatie cnosti u Majstra Eckharta

Majster Eckhart rozlišuje medzi človekom vonkajším, ktorý je obrátený k predmetom tohto sveta, čomu zodpovedá jeho konanie (koná kvôli niečomu, za nejakým účelom), a človekom vnútorným, ktorý je v nás. Na to, aby vnútorný človek mohol duchovne rásť, musí mu vonkajší človek ustúpiť, čo sa deje prostredníctvom *oprostenosti*, ktorú Eckhart chápe ako základ všetkých ctností, pretože otvára človeka Bohu, ktorý v ňom môže zrodiť svojho Syna, rovnako ako ho rodi vo večnosti. Taký človek potom nemá už svoju vôľu (nie je svojvoľný), ale „má“ vôľu Božiu, ktorá v ňom pôsobí. Podľa Eckharta sa taký človek zvonku pozná podľa toho, že koná svoje skutky pre ne samé (t.j. pre samotnú činnosť), nie pre vonkajšie dôvody.

„Spravodlivý človek ... rovnako ako Boh, koná bez nejakého zvláštneho dôvodu a nepozná žiadne prečo ... Rovnako ako život žije pre sám život a nehľadá nejaký dôvod svojho života, tak ani spravodlivý človek si nie je vedomý žiadneho dôvodu, kvôli ktorému by mal niečo vykonať.“

Ak sa človek úplne otvorí Božej vôli, dosahuje súčasne najvyššiu cnosť, lebo chce to, čo chce Boh, a tak žije mravne, lebo pred Bohom je rozhodujúca práve vôľa. Eckhart hovorí, že chcieť a vykonať nejaký skutok je pred Bohom to isté. Rozhodujúce je pritom to, aby vo všetkom, čo človek robí, hľadal len a len Boha a nič iné. Eckhart ide dokonca tak ďaleko, že nabáda veriacich, aby sa aj zriekli sviatostných sľubov a všetkého ostatného, ak ich to od Boha skôr odvádzajú. To nemožno chápať ako nedostatok úcty voči tradícii. Eckhart si však uvedomoval, že tradícia, liturgia a všetko ostatné má svoju cenu len vtedy, ak napomáha veriacim, aby dokázali nájsť svoju osobnú cestu k Bohu, ktorý je pre Eckharta alfou i omegou všetkého a bez ktorého nič nemá zmysel.

Až tým, keď človek Boha v úplnej pokore prijme, stáva sa spravodlivým, t.j. človekom, ktorý dáva každému to, čo mu patrí. To však predpokladá určitý stupeň oprostnosti od seba samého (resp. svojho ega), čím sa človek tiež oslobodzuje od zla a od hriechu, ktorý náleží vonkajšiemu človeku, nie však vnútornému. Spravodlivý človek je teda v Eckhartovom zmysle ten, v kom sa zrodil Boží Syn, resp. on sám sa stal Božím Synom. K rysom takejto premeny patrí, že človek, ktorý ňou prejde, už nepodlieha vonkajším vplyvom, ktoré ho vždy túžia ovládať (napr. vo forme ideológií, totalitných systémov a pod.). Taký človek je vo vnútri svojej duše nekonečne slobodný, pretože sa nachádza v Božstve, ktoré je samo najvyššou oprostnosťou, a teda aj možnosťou miery slobody. Až v tejto slobode môže človek prežívať pravú blaženosť, ktorá nezávisí od vonkajších podmienok. Majster k tomu hovorí toto: *„Áno, v mene Božom, keby sa tento človek nachádzal v pekle, Boh je povinný za ním prísť do pekla a peklo sa mu stane nebeským kráľovstvom.“*

— Šesť stupňov vnútorného človeka

Cesta oprostnosti, vedúca k zrodeniu Božieho Syna vo vnútri duše, má spolu šesť častí, ktorými musí človek na duchovnej ceste prejsť.

1. stupeň: človek žijúci podľa vzorov svätých;
2. stupeň: človek hľadajúci pravdu nie v ľudských vzoroch, ale u Boha samého;
3. stupeň: človek zbavený vo svojej ceste k Bohu všetkého strachu, protiví sa mu všetko Bohu cudzie;
4. stupeň: človek zakorenený v láske, s ktorou je ochotný podstúpiť pre Boha akékoľvek pokušenia a utrpenie;
5. stupeň: človek spočíne v hojnosti nevyjadriteľnej Múdrosti, dosiahne vnútorný pokoj;
6. stupeň: človek sa oprostí od seba samého i všetkého dočasného a splynie s Bohom.

Zdroj:

BRADÁČ, Josef; MOLINARO, Aniceto: *Mistr Eckhart: Slovo večnosti*. Praha: Malvern 2011.

Spracovala Beata Staňáková

citáty Majstra Eckharta

— nič

Sk 9,8 „Pavol vstal zo zeme a otvorenými očami nič nevidel.“ Mne sa zdá, že to slovko má štvoraký zmysel. Jeden je tento: keď vstal zo zeme, videl otvorenými očami Nič, a toto Nič bol Boh, keď uvidel Boha, hovorí tomu Nič. Druhý zmysel: keď vstal, nevidel nič než Boha. Tretí: vo všetkých veciach nevidel nič než Boha. Štvrtý: keď uvidel Boha, videl všetky veci ako nič.

— najlepšia modlitba

Kde nechcem nič pre seba, chce Boh pre mňa. Tam, kde sa mu ja sám zverím, musí on pre mňa nutne chcieť všetko, čo chce sám pre seba, ani menej, ani viac, a to práve takým spôsobom, akým to chce pre seba. A preto tá najlepšia modlitba, akú sa človek môže modliť, nebude ani „daj mi túto cnosť a tento spôsob“, ani „daj mi, Pane, seba samého alebo Večný život“, ale vždy len „Pane, nedávaj mi nič, iba to, čo chceš, a učiň, Pane, čo a ako chceš akýmkoľvek spôsobom“. A tak ako pravá poslušnosť nepozná žiadne „ja to chcem tak“, nesmie nikdy povedať ani „ja nechcem“.

— smerovanie k modlitbe

Človek sa má modliť takou silou, že chce, aby všetky jeho údy i sily, oči aj uši, ústa i srdce a všetky zmysly smerovali k modlitbe. A nemá prestať, kým nepocíti, že sa začína spájať s tým, ktorý je mu teraz prítomný a ku ktorému sa modlí – to znamená s Bohom.

— byť je lepšie ako mať

Ľudia nepotrebujú toľko premýšľať, čo majú robiť, mali by radšej premýšľať, čo by mali byť. Keby ľudia boli dobrí a dobrým spôsobom, mohli by ich skutky jasne žiariť. Ak si spravodlivý ty, sú spravodlivé aj tvoje skutky. Nepokúšaj sa založiť svätosť na nejakom konaní, svätosť by mala byť založená na nejakom bytí, pretože skutky neposväcujú človeka, ale človek by mal posväcovať skutky.

Kto nie je veľký v bytí, môže robiť, čo chce, a predsa z toho nič nebude. Z toho sa pouč a všetku svoju usilovnosť a snahu venuj tomu, aby si dobre bol, nie tomu, čo budeš robiť a aké skutky činiť, ale tomu, aký je základ tvojich skutkov.

— myslený a bytostný Boh

Človek sa nesmie uspokojiť s mysleným Bohom: lebo ako myšlienka pomínie, pomínie aj taký Boh. Človek musí mať bytostného Boha, ktorý je vysoko povznesený nad všetky myšlienky človeka a stvorenia. Taký Boh nepomíne, iba keby sa človek od neho vôľou odvrátil.

Kto má Boha takto v svojom bytí, prijíma Boha božsky a Boh mu svieti vo všetkých veciach, všetky veci mu chutia po Bohu a vo všetkých veciach vidí Boží obraz. Boh v ňom neustále žiari, pozvoľna ho uvoľňuje a odvracia od vonkajších vecí a ako jeho milovaný a prítomný Boh sa doňho vtlačá.

— o hľadaní Boha

Vedz, že ak hľadáš niečo svoje, nemôžeš Boha nikdy nájsť, pretože nehľadáš len a len Boha. Hľadáš niečo s Bohom a robíš to isté, ako by si z Boha urobil sviečku, aby si s ňou niečo hľadal, a keď tú vec nájdeš, zahodíš sviečku preč. Kto by k Bohu pribral celý svet, nemal by o nič viac, než keby mal Boha samého.

— zjednotený

Čistota duše závisí od toho, aby sa zbavila života, ktorý je rozdelený, a vošla do života, ktorý je zjednotený.

— oko

Oko, ktorým vidím Boha, je to isté oko, ktorým Boh vidí mňa. Moje oko a Božie oko – to je jedno oko a jedno videnie a jedno poznanie a jedna láska.

— jedno

Lebo ak miluješ Boha, ako je Bohom, ako je duchom, ako je osobou a ako je obrazom – to všetko musí ísť preč. Máš ho milovať tak, ako je – ako ne-boh, ne-duch, ne-osoba, ne-obraz a ešte viac, ako rýdze, čisté, jasné Jedno zbavené všetkej dvojitosti. A do tohto Jedného sa máme na veky pohrúžiť, z ničoho do ničoho.

Podľa knihy SOKOL, Jan: *Mistr Eckhart a stredoveká mystika*. Praha: Vyšehrad 2004.

novoročný obed 1. 1. 2015

s riaditeľkou Renátou Kubáň o Betánii

Diakonické združenie Betánia vzniklo v roku 1990 ako čin viery niekoľkých dobrovoľníkov v snahe priniesť nový rozmer služby starým, chorým a inak znevýhodneným spoluobčanom. Jeho víziou je pomáhať žiť, brať vážne ľudskú bolesť a poskytovať profesionálnu pomoc založenú na kresťanských hodnotách tým, ktorí ju potrebujú. Domy Betánie majú vytvárať domov pre ľudí odkázaných na pomoc inej fyzickej osoby, kde budú prijímaní s plnou dôstojnosťou a láskou, takí, akí sú.

Jeho terajšej riaditeľke Renáte Kubáň som položila niekoľko otázok.

Odkiaľ pochádza názov Betánia? — Bolo to mestečko, kde Ježiš Kristus rád odpočíval so svojimi priateľmi a po hebrejsky znamená „dom núdznych“. Teda aj Betánia chce byť takým pokojným miestom, kde náju tí, čo sú v núdzi, pomoc.

Koľko klientov je v Betánii a čo musia spĺňať? — Celková kapacita zariadenia je 33 ľudí. Sú tu seniori, ktorí majú stupeň odkázanosti V. až VI. To znamená, že ich mentálny alebo fyzický stav si vyžaduje 24-hodinovú starostlivosť. Tento stupeň odkázanosti posudzuje komisia.

Aký je tvoj názor na starostlivosť o seniorov u nás? — Nemyslím si, že to viem objektívne zhodnotiť. Viem, ako je to u nás v Betánii, a môžem povedať, že poznám niekoľko, podľa mňa, dobrých zariadení. Otázkou by som si kládla pri veľkokapacitných zariadeniach pre 70-250 klientov. Ako je tu možný individuálny prístup? A tiež by ma zaujímalo, čo je pridanou hodnotou toho ktorého zariadenia.

Áké sú zákony v tejto oblasti? — Vytvárajú sa a menia, nevedno kedy, ktorým smerom, či k lepšiemu alebo k horšiemu.

Trocha zamyslenia: Stále máme pred sebou nejaký cieľ... Je toto už posledná stanica, a nie je ďalší cieľ? Ako to vnímajú seniori? — Pre mnohých je príchod sem ťažký. Pretože vtedy to na človeka doľahne. Uvedomí si presne túto skutočnosť: „Tu skončím.“

A vráti sa niekto aj domov? — Áno. Nedávno bola u nás pani, ktorá prišla z nemocnice v ťažkom stave. Naozaj si myslela, že tu dožije. Teraz je doma, teší sa zdraviu, obsluži sa sama. Faktom ale je, že je to skôr výnimka.

Na dedine, kde máme chalupu, prevláda názor, že každá rodina by sa mala postarať o svojich starkých. Ak nie, je to hanba. — Myslím si, že to je generačný pohľad. Generácia pred nami to vnímala presne takto, ale na to, aby starkí zostali doma boli vytvorené podmienky. Vždy bol niekto z rodiny doma, a bolo to veľmi prirodzené. Ale doba sa zmenila, inak pracujeme, inak žijeme. Myslím si, že dať rodiča do zariadenia, budú moje deti vnímať z iného zorného uhla. Lebo aj my budeme mať iný pohľad. Tak sa to vyvíja. Osobne vyznávam a verím, že každému je najlepšie doma. Kým je to len možné, tak je dobré, aby bol človek v domacom prostredí. Zo skúseností však vieme, že niekedy sa to doma nedá zvládnuť. Klient s odkázanosťou V. či VI. stupňa znamená, že potrebuje 24-hodinovú asistenciu a to nemôže zvládať jeden človek. Ak zostane klient doma, tak si starostlivosť žiada dvoch ľudí na plný úväzok. Známý je „rakúsky model“: dve opatrovatelky sa striedajú po dvoch týždňoch.

Ako vnímajú pobyt v Betánii samotní klienti? — Na to by najlepšie odpovedali oni sami. Ja môžem odpovedať z môjho uhla pohľadu. Začiatky sú ťažké, a potom sa uspokojia a niekedy sa dokonca stáva aj to, že nechcú ísť domov.

Moja otázka speje k tomu, či majú strach z toho, čo príde?
== Niektorí majú a niektorí nemajú. Rozhodujúci faktor je viera. S vierou to ide ľahšie, nepovedala by som, že je to ľahké. Tým, že sme cirkevné zariadenie, dávame možné odpovede na otázky. Snažíme sa ich sprevádzať pri poslednom úseku života.

A tí, čo sa s kresťanským presvedčením stretnú po prvýkrát, ako ho prijímajú? == Viera samozrejme nie je podmienkou na prijatie. Niektorí sa s vierou v minulosti nezoberali a zrazu stoja pred otázkou konca života. Majú k tomu svoj postoj. Mali sme klienta, ktorý povedal: „Ďakujem, nie, nebudem o tejto téme hovoriť.“

Dá sa o smrti nehovoriť? == Nie, nedá sa o smrti nehovoriť, najmä ak sa človek nachádza v takomto zariadení a vidí, čo sa okolo neho deje. Zomierajú tu ľudia. Vidí, že vedľa na posteli alebo v susednej izbe niekto bol, bavili sa spolu a už tu nie je. Smrť tu možno zažiť v priamom prenose. To sa musí dotknúť každého, to sa nedá ignorovať.

A stretla si sa s tým, že by už niekto nechcel žiť? == Áno. Niektorí to vzdávajú. Potom nastupuje regres nielen psychický, ale aj fyzický.

Aký názor máš na eutanáziu? == To je ťažká téma, nebudem to teraz rozoberať. Je to osobitná téma na iný rozhovor. Zavolala som jednému pánovi trikrát za deň pohotovosť, trikrát ho vzali a trikrát ho vrátili. Nemohla som tomu uveriť. „Veď má obrovské bolesti, niečo robte, niečo musíte urobiť,“ hovorila som. A oni ho ošetrili a poslali späť. Ja sama som musela na niečo prísť. Dala som si otázku, čo by som robila, keby to bol môj otec. A to mi pomohlo. Žiadnu záchranku by som nevolala. Bola by som pri ňom, držala by som ho za ruku. Zatelefonovala som jeho manželke, ktorá prišla, a spolu sme situáciu zhodnotili tak, že už nebudeme volať záchranku a budeme pri ňom. Zakrátko zomrel.

Počula som, že pri súčasnom stave medicínskeho poznania človek nemusí umierať v bolestiach. Je to tak? == To som si aj ja myslela.

A je to inak? == No... možno aj trochu inak.

Dokedy je život taký nedotknuteľný? == Nevieam. Myslím, si, že je skvelé, keď deti môžu byť s rodičmi a odprevadiť ich. Ak je na to čas, oslovíme rodinu umierajúceho a sme radi, keď sú tu.

Už pred 20 rokmi v Betánii, v nemeckom Soligene, keď sme krmili striekačkou uja, ktorý už sám nevedel prijímať potravu, dávala som si otázku, načo je to dobré. Striekačkou, cez sondu, posielalať mu rovno do žalúdka nejakú stravu... Vtedy som ďakovala, že na tom našom Slovensku nie je zdravotníctvo ešte tak ďaleko. Človek v takomto stave zomrie prirodzene a už sa viac netrápi. Potom prišli Vianoce a všetkých sme slávnostne obliekli. Priviedli sme ich k stromčeku a spievali Tichú noc. Pekne: oblek, kravata, veci, ktoré sa už ledva dali natiahnuť na stuhnuté telá. Zrazu tento ujo začal spievať Tichú noc. Bola to veľká sila. A vtedy som si dala otázku: „Kto som, aby som toto hodnotila?“

Čo je pre teba v tvojej práci teraz aktuálne? == Okrem iného denne poskytujeme poradenstvo aj mojim rovesníkom, často priateľom a známym, ktorí sa začínajú zaoberať otázkou svojich rodičov. Je veľmi dobré, keď sa o tej téme začne rozmýšľať a hovoriť trochu skôr, ako reálne nastane. Je výborné, keď je cesta predpripravená.

Ako sme my sami schopní pripraviť sa na svoju starobu? == Asi veľmi nie. Ale myslím si, že tým, že som tu a sú tu často so mnou aj moje deti, budeme do istej miery predpripravení. A môže prísť každý. Dobrovoľníkov radi uvítame.

S Renátou Kubáňovou sa zhovárala Beata Staňáková

Informácie o Betánii v Bratislave nájdete na stránke: http://www.betania.sk/data/files/BULLETIN_Betania_uprava.pdf

Daniela Krajčová

rozhovor s Danielou Krajčovou

Súčasťou bohoslužieb Kaplnky boli na Veľkonočný piatok a Veľkonočnú nedeľu aj videá výtvarníčky Daniely Krajčovej. Prvé nazvala *Znovuzrodenie z popola* (2014), druhé *Bolesť* (2015). Vznikli na tému Veľkej noci, špeciálne pre naše veľkonočné bohoslužby. Poprosili sme Danku, aby nám o svojej práci povedala viac.

Ako vznikli videá, ktoré boli premietané na bohoslužbách v Kaplnke počas tohtoročnej Veľkej noci, a ako ich sama vnímaš? — Vznikli kresbou vodou a jej vysychaním na čiernej tabuli. Zo sekvencií fotiek je digitálne vytvorené video, v ktorom sa jednotlivé fotky prelínajú do seba. Pohyb vo videách je pomalý, meditatívny, akoby sme sledovali spomalený záber. To mne na nich príde najzaujímavejšie. Rovnako aj to, že sýtosť čiernej je dosiahnutá len vodou, jej vysychaním, vytvára to zaujímavý vizuálny efekt. Animácia má len veľmi jednoduché obrázky, symboly – ako kríž, klnce, vták, ktoré ilustrujú tému Veľkej noci.

Pristupovala si v tvorbe tohoto videa v niečom inak ako pri iných svojich prácach? — Animácia má výhodu v tom, že zakaždým je proces výroby v niečom iný, každá technika si vyžaduje trochu iný postup. Väčšinou ale nepoužívam prelínanie jednotlivých obrázkov, čo v tomto videu vytvorilo efekt spomalenia. A keďže som sa nesnažila o príbeh, ale meditatívne video, vytvorila som ho dosť spontánne.

Čo je pre teba v tvorbe podstatné? — Často používam ručnú prácu – kresbu, kombinujem rôzne techniky, postupy. Venujem sa animácii, čo je vždy dlhý proces, ktorý mi vyhovuje, aby dielo „vzrelo“. Mám za sebou pár filmárskych animácií, ale aj viac experimentálne, ku ktorým pristupujem ako výtvarníčka. Rada tvorím aj mimo ateliéru, vtedy sa zaujímam o históriu, súvislosti miesta, kde prácu vytváram. Mám rada sociálne presahy, pravidelne pracujem s utečencami, ktorých sa snažím zapájať tiež do tvorivého procesu. Tvorivé workshopy vediem v tábore pre utečencov v Rohovciach, ale zároveň aj v Bratislave na verejnosti.

Aký myslíš, že majú význam tvorivé aktivity pre samotných utečencov? Ako vnímaš svoj vzťah s nimi? — Oni sami sú vo veľmi ťažkej životnej situácii a my im ponúkame aktivitu, ktorá ich vytrhne z každodenného stereotypu, snažíme sa im ukázať slovenskú kultúru, zvyky. Môžu vyjadriť svoje pocity, príbehy, túžby. Snažím sa mať s nimi priateľský vzťah, získať si ich záujem a dôveru a nezneužiť ju, a zároveň si zachovať istý odstup. Čo je samozrejme ťažké a stále sa učím, ako to robiť.

Spomeň zopár svojich projektov, ktoré sú pre teba dôležité? — Moja diplomovka boli otočné obojstranne maľované obrazy, ktoré som nainštalovala v dome u mojej starkej na dedine pri Topoľčanoch. Na videu sa krútením prelínali obe strany obrazu s miestom, ku ktorému sa viazali, vo zvuku starká rozprávala svoje spomienky. Venovala som sa židovskej pamäti v 3 mestách, Banskej Štiavnici, Topoľčanoch a v Žiline. V Topoľčanoch vznikol dlhý maľovaný pás v podchode pod železničnou stanicou, vytvorený podľa vlastnej vizuálnej abecedy, ktorý prepisuje zoznam obetí holokaustu

z Topoľčian. V Štiavnici som kreslila priamo v meste na čiernu tabuľu imaginárny prechod budovami, ktoré mali v minulosti židovských majiteľov. V žilinskom projekte som spolu s mamou pátrala po zmlčaných židovských koreňoch vo vlastnej rodine. Už tretí rok sa v rámci projektu Karavan chystáme toto leto do rómskych osád, kde s Otom Hudecom tvoríme s deťmi animácie na upravenom karavane.

Priblíž nám, prosím, viac tento druh práce s deťmi, ako prebieha a o čo v ňom ide? — Máme špeciálne upravený karavan na rôzne druhy animácie: kreslenie kriedami na čiernu tabuľu, ktorá je po otočení múdra, teda vieme vyklíčiť pozadie a nahradiť kresbami. Kreslíme do piesku, máme bábky. Snažíme sa s deťmi vytvoriť krátke príbehy z každodenného života, spievať, tancovať, ukázať, že majú podobné túžby ako všetky iné deti. Workshopy trvajú na každom mieste tak 3, 4 dni, na konci spravíme verejné premietanie vzniknutých videí, kde pozveme celú dedinu, obec. Zároveň na každom mieste spravíme rozhovor s pracovníkmi komunitného centra, ktorí s deťmi pracujú dlhodobo, chceme takto zozbierať skúsenosti pracovníkov komunitných centier z čo najviac miest. Toto leto budeme pokračovať s workshopmi už po tretíkrát, vždy na jeden mesiac v lete si naplánujeme trasu na 4-5 miest.

Kde si študovala a kto ťa ovplyvnil v твоjich výtvarných začiatkoch? — Študovala som VŠVU na Katedre architektúry, grafiky, intermédií a multimédií a magisterské štúdium na VŠMU, Katedra animovanej tvorby v Bratislave. Žijem a tvorím v Bratislave a v Žiline. Ovplyvnili ma určite moji rodičia, ktorí sú obidvaja výtvarníci. Ovplyvnilo ma aj to, že som začala študovať architektúru a až neskôr som prestúpila na voľné umenie. A veľmi ma ovplyvnila možnosť cestovania počas školy na stáže do zahraničia, vďaka čomu som sa dostala do Mexika.

Akým druhom výtvarnej práce sa zaoberajú tvoji rodičia? — Obidvaja vyštudovali maľbu, venujú sa umeniu doteraz. Zároveň robia aj keramiky, mama pracuje s drôtom, ilustruje, otec s kameňom.

Ako presnejšie ťa ovplyvnil tvoj pobyt v Mexiku? — Myslím, že ma veľmi zásadne ovplyvnil, aj keď neviem úplne presne povedať v čom. Po návrate z Mexika som napríklad prestúpila z architektúry na voľné umenie, čo by sa inak asi nestalo.

Ktorých výtvarníkov a ich diela máš rada? — Mám rada Wiliama Kentridga z Južnej Afriky, ktorý tvorí veľmi pôsobivé kreslené animácie o silných sociálnych témach. Kreslí uhlíkom veľkorozmerné kresby, z ktorých neustálym prekresľovaním vytvára animované filmy o apartheidu, sociálnej nerovnosti, osamelosti.

Ako si sa dostala do Kaplnky? — Do kaplnky som sa dostala náhodou, s kamarátmi, s ktorými som trávila nedeľu.

Ľuba Sajkalová

<http://www.rogerebert.com/balder-and-dash/kieslowski-at-tribeca>

Krzysztof Kieslowski 2.

Život, povedal raz režisér Krzysztof Kieslowski, je ako návšteva kaviarne: „Sedíme vedľa neznámych ľudí. Každý vstane, odíde a ide svojou cestou. A potom sa už nikdy viac nestretneme. Ak áno, neuvedomíme si, že sme sa nestreli po prvý raz.“ 54-ročný Kieslowski, ktorý zomrel 13. marca 1996 vo Varšave, uzavrel svoju kariéru štyrmi filmami, ktoré skúmali tajomstvá života a času. Jeho postavy sa stretávajú náhodou. Ich životy sa navždy menia náhodou, zhodou okolností alebo ich synchronnosťou. Niekedy sa stretnú znova, ale väčšinou sa už nestretnú. V „Dvojacom živote Veroniky“ režisér necháva jednej herečke hrať dve úlohy, aby naznačil, že človek sa mohol rovnako ľahko narodiť tak jednu, ako aj druhou osobou.

Mnohí považujú Kieslowského za najväčšieho súčasného režiséra. Určite patrí k takým moderným majstrom, akým je Scorsese, Kubrick a Kurosawa. Narodil sa v Poľsku roku 1941, kde začal točiť filmy, ktoré boli jemne preniknuté komentármi k poľskej politike a spoločnosti. Potom sa presunul do oblasti morálky a významu života. Jeho „Dekalóg“ (1988) sa skladá z 10 hodinových filmov, z ktorých každý uvažuje o jednom z Desiatich príkazaní. Jeho posun k väčšiemu medzinárodnému publiku prišiel s „Dvojakým životom Veroniky“, ktorý získal cenu za najlep-

ší herecký výkon pre Irène Jacob v Cannes v roku 1991. V čase, keď sa Poľsko vymaňovalo spod komunistického režimu, urobil svoje známe „Tri farby“, trilógiu o slobode, rovnosti a bratstve. „Modrá“ (1993) „Biela“ (1994) a „Červená“ (1994)

„Modrá“, v ktorej hrá hlavnú úlohu Juliette Binoche, je príbehom o mladej manželke známeho dirigenta. Keď jej manžel pri autonehode zomiera, zistí, že musí prehodnotiť všetko, čo vedela o ňom, o sebe samej a o svojom manželstve. Presťahuje sa do neznámej štvrťky Paríža, kde chce žiť anonymne, a stretáva – náhodou – manželovu milenkú. Film vyhral ocenenie Zlatého leva na benátskom filmovom festivale.

„Biela“ čierna komédia sleduje Poliaka v exile, ktorý koncertuje v podchode metra na hrebeň, v snahe zarobiť si aspoň pár frankov. Nakoniec presvedčí priateľa, aby ho zobral späť do Poľska, skrytého vo svojej batožine. Keď sa dostane do Poľska, ocitá sa na prízemí postkomunistického podnikateľského boomu a usiluje sa presvedčiť svoju ex-manželku (Julie Deply), aby sa k nemu vrátila. Film je satirickým vhladom do pragmatických spôsobov, ktoré mnohí Poliaci adaptovali na náhle zmeny v ekonomickej a politickej klíme svojej krajiny. Film získal Zlatého medveďa na Berlínskom filmovom festivale.

„Červená“ je, myslím si, najlepším z troch filmov. Irene Jacob tu hrá mladú ženu, ktorá stretáva penzionovaného sudcu (Jean-Louis Trintignant) náhodou, prostredníctvom jeho psa. Sudca trávi čas odpočúvaním telefónu svojich susedov a Jacob je vtiahnutá do jeho života. Delí ich od seba asi štyridsať rokov, v kozmickej mierke univerza sú však, samozrejme, takmer rovnakého veku; v skutočnosti to, že žijú v rovnakom čase, je oveľa väčšou zhodou okolností ako to, že stretli jeden druhého.

Motívom celého filmu sú prekrížené telefónne linky; Kieslowski sa hrá so spojeniami a nedostatkom spojenia medzi ženou a študentom práva, ktorý žije križom cez ulicu od nej. Možno ho stretne. Možno nie. Možno ho mala stretnúť namiesto starého sudcu. Možnože sudca a študent mohli byť, len s tou najnepatrnejšou zmenou zákona náhody, jeden druhý.

Na konci „Červenej“ sa hlavné postavy všetkých troch filmov ocitnú na scéne v rovnakom čase. Tak ako hostia v kaviarni nemôžu, samozrejme, poznať jeden druhého.

V roku 1989. Keď jeho „Dekalóg“ prvý raz videli v New Yorku, Kieslowski dostal otázku od redaktora týždenníka Village Voice Samira Hochema, či by povedal 10 slov, ktoré by si ponechal, keby mu všetky ostatné slová zobrali. Povedal: „Láska. Nenávisť. Osamelosť. Strach. Náhoda. Bolesť. Úzkosť. Boh. Zodpovednosť.“ Keď mu povedali, že vymenoval iba deväť, dodal: „Nevinnosť.“ Týchto desať kvalít reprezentovalo stavebný kameň jeho filmov.

Roger Ebert (preložila Beata Staňáková, zdroj: <http://www.rogerebert.com/interviews/krzysztof-kieslowski-in-memoriám>)

úvaha o pokušeniach a zmenách

Pokušenie má veľký význam pre našu osobnosť, lebo práve cez pokušenie sa môžeme zoznámiť so svojou vnútornou silou. A sprvoti mu neraz aj ustupujeme... lebo z neho možno máme strach a jeho príčinu radšej hľadáme vonku než vnútri. ——— Vždy, keď mi niečo prekáža a zdá sa mi, že na vine sú všetci ostatní, je to bezpečné znamenie, že príčina sa skrýva vo mne. Uvidieť svoju slabosť očami druhých býva často bolestivé, ale čím skôr sa na seba takto pozriem, tým menej mi svet môže ubližovať. Lebo nik mi už nemôže ublížiť, keď sa uvidím skrz vlastné svedomie v odraze Najvyššej pravdy. Očista duše.

Svoj vlastný obraz o sebe však môžem zmeniť až vtedy, ak sa najprv akceptujem taká, aká som. Ako vyzerám – taká som. Až keď vidím, aká som špinavá, získam potrebu umyť sa. Až keď uverím, že neverím, môžem otvoriť svoje srdce viere. Až keď prijmem sama seba takú, aká naozaj som, môžem sa zmeniť. Keď sa tak stane, ozajstná zmena na seba nikdy nenechá dlho čakať.

Pestovanie vôle pritom neznamená nič iné, ako vydržať ten čas. Je nezmysel niečo zasadiť – a hneď to nedočkavo vykopať! Každé semienko musí najskôr zapustiť korene, potom

rásť, kvitnúť, a až keď dozreje, prinesie ovocie. Bez čakania niet dozrievania.

Naši démoni, pokušitelia, takzvaní zlí duchovia (a trebárs aj naše závislosti) nás vždy prenasledujú iba dovtedy, kým sami neovládame svoje zmysly. Pokým sa nestaneme pánmi seba samých. Len čo sa tak udeje, „zlí duchovia“, démoni nás prestanú obťažovať. Parazitujú iba na slabých. Nikdy však nie je slabý, kto v hĺbke srdca uverí, že on je ten, kto je stvorený a verí v toho, kto nás presahuje.

Zlozykov sa najlepšie zbaviť, ak dokážeme ignorovať ich počiatkové vnuknutia. Najlepšie vôbec ich nebrať do úvahy: napríklad, núti ťa zvyk, aby si si dnes zasa vypil? Vedome začni robiť niečo úplne iné – a aj myslí na niečo iné. Hoci aj vytrhaj burinu pod oknom. Vždy, keď zlozyk uvidí, že sa nemôže presadiť, neostáva mu iné, než odísť.

Zlozyky však bývajú veľmi trezplivé. Oveľa trezplivejšie než ľudia. Preto ich treba unaviť! Treba unaviť ich trezplivosť! Závislosti sú tiež trezplivé... závislosť isteže môže byť aj genetická porucha, čo však neznamená, že ak niekto má napríklad „gény na alkohol“, že sa z neho nevyhnutne musí stať alkoholik. Tak ako niekto má „gény na umenie“, a predsa sa z neho nestane umelec. No, ak sa z niekoho napokon – veď má na to gény – alkoholik aj stane, neznamená to, že ním bezpodmienečne musí navždy aj zostať!

Žiadna zmena sa neudeje iba na základe teórie. Môžem čítať bibliu od rána do noci, ak neprijmem jej posolstvo do svojho vnútra, zmena v mojom prežívaní nenastane. Ani človeku v pokušení nemožno pomôcť poučovaním... možno mu síce vysvetliť podstatu jeho krízy, rozprávať mu o krokoch, ktoré ho môžu viesť dopredu, naučiť ho niečo o lepšom spôsobe života – to všetko je dobré a poučné – ale môže to znamenať iba dočasnú zmenu, ktorá sa nemá o čo prežiť oprieť a čochvíľa pominiť. A keď sa stratí, usvedčí pokúšaného ešte viac z jeho neschopnosti veriť v ozajstnú zmenu...

K ozajstnej premene dochádza iba pri prežívaní vzťahu – ak napríklad niekto dokáže závislému poskytnúť taký vzťah, pri ktorom on sám v sebe objaví silu a kapacitu využiť to vo svoj prospech a pre svoj vývoj – lebo vtedy u neho dôjde k životnej zmene.

K najväčším zážitkom patrí zmena vo vzťahu človeka k Bohu. Lebo pre závislého je slobodou droga. Pre toho, kto vládne sám sebe, je drogou sloboda. Ale ten, kto pozná, že najväčšiu vládu má Stvoriteľ, už nepotrebuje žiadnu drogu. Má lásku.

Soňa Tomašových

foto Jaroslav Beliš

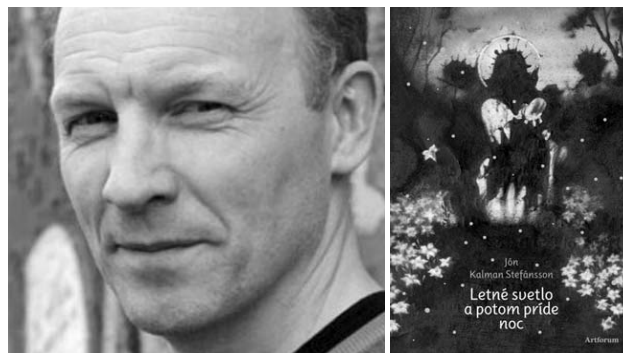
nech sa krása nestráca

Bill Callahan

vytrhne z tvojho sveta a osvieži ťa to. ____ Z tohto všetkého vyplýva, že mám rád extrémne pesničkárstvo. Pesničkárstvo, ktoré ide až na samý kraj, na hranu. Robí to napríklad Ján Boleslav Kladivo a snaží sa o to aj Veronika – je to až na hranici banálnosti, no má to veľkú silu. Minimalizmus v pesničkárstve. To ma zaujíma.

Tomáš Prištiak

Jón Kalman

extrémne pesničkárstvo

Veľmi rád si teraz púšťam Tiny Desk Concert Billa Callahana na stránke NPR (National Public Radio), a hlavne jednu pesničku, ktorá sa volá Jim Cain. Mám z nej rád hlavne vetu „I used to be darker, then I got lighter, then I got dark again.“ Nejako sa to spája s mojou osobnou skúsenosťou. Callahana som v minulosti pritom nemal veľmi rád. Zdal sa mi na môj vkus príliš country. Ale tie jeho minimalistické texty ma úplne dostali. Myslím, že je jedným z najlepších textárov na svete. Ide až na kosť. ____ Počúvam aj nový album Vestiges & Claws od Josého Gonzáleza. Veľmi sa mi páči. Sú tam niektoré pesničky, ktoré sa mi zdajú ako také hymnusy. Napríklad Every Age – taká dojímavá pieseň. Až sa čudujem, že v dnešnej dobe, keď by sa takéto hippie balady mohli zdať ako kliše, stále to človeka zasiahne. Je to o základných veciach, no iným spôsobom. ____ Nedávno mi Veronika (Veronika Seppová, a.k.a. Tante Elze, s ktorou Tomáš hrá v kapele – pozn. red.) poslala jednu pesničku od pesničkára Mount Erie. Je o bytí, o tom, že je dôležitejšie ako konanie. Je to trochu zenové, ale veľmi nás to v poslednej dobe inšpiruje. ____ Mimochodom, Veronikine pesničky: tie ma prekvapujú svojou poetikou každodennosti. Je úžasné, že niekto v mojom veku vie napísať niečo, čo ťa

svetlá a noci Jóna Kalmana

Koncom minulého roka vyšiel v Artfore slovenský preklad knihy Jóna Kalmana Stefánssona *Letné svetlo a potom príde noc*. V českom preklade vyšli dve jeho ďalšie knihy: *Ráj a peklo* a *Smutek andělů*. Tie knihy spája smutná krása drsného islandského vidieka, nádherná poetika autorovho rozprávania a neskoronočná, určite však nie beznádejná hĺbka. ____ Keďže tento rok bude Pohoda výrazne islandská (vystúpi na nej Björk a ďalšie 4 islandské kapely: Ghostigital, Fufanu, Kiasmos a Kippi Kaninus), snažili sme sa na ňu pozvať aj Jóna Kalmana. Nemôže však prísť, lebo už dávnejšie sľúbil synovi, že spolu pôjdu na koncert Paula McCartneyho do Stockholmu. Tak som Jóna Kalmana požiadal o rozhovor. On súhlasil, rozhovor čoskoro vyjde v .týždni, tu uvádzame len jeho časť. ____

____ Príroda a kultúra často zvädzajú v tvojich románoch ľúty boj, tvoje postavy sa nachádzajú v extrémnych podmienkach, ich duše a telá sú bojiskom. Slová, príbehy, básne, piesne a knihy ako keby mali uzdravujúcu moc. Rozumiem tomu správne? = Niekedy mám strach, že som naivný, ale nemôžem si pomôcť: áno, verím, alebo chcem veriť, že literatúra a umenie nám dokážu v našich životoch pomáhať. Dokážu liečiť mnohými spôsobmi. Pomáhajú nám zabud-

núť, čo býva niekedy veľmi dôležité, no dávajú nám aj nové oči, umožňujú nám uvidieť to, čo nás obklopuje v novom, ostrejšom svetle. A okrem toho všetky dobré knihy kladú otázky, no a otázky zvyšujú našu vnímavosť v tomto svete, v tomto živote.

___ Čo ťa inšpiruje? == Ťažko povedať. Myslím, že všetko, život ako taký. Islandská príroda pre mňa bola vždy dôležitá, no nie jej monumentálna podoba, teda ľadovce či vodopády, skôr svetlo, sila v počasí a protirečenia oceánu... Ale musím priznať, že odkedy si pamätám, vždy som chcel meniť svet, bojovať proti nespravodlivosti, priviesť ľudí k tomu, aby si kladli otázky o svojich životoch. Chcel som znepokojiť čitateľa, pohnúť ho. To je v skutočnosti asi moja najväčšia inšpirácia, táto hlboká, trochu naivná túžba po zmysle, po zmene sveta. Nemôžem si pomôcť.

nadýchali sme si okolo seba náš vzduch

Ludmila Ulická

Ludmilu Ulickú, najznámejšiu súčasnú ruskú spisovateľku, dlhoročnú disidentku, odvážnu kritičku Vladimíra Putina a ním riadenej vojny na Ukrajine sme navštívili v jedno sobotné ráno v jej byte neďaleko stanice metra Aeroport v širšom centre Moskvy. Bola voči nám veľmi milá, Lene povedala, že hoci fotenie „nenávidí,“ môže ju fotiť koľko chce. Moje otázky v lámanej ruštine pozorne počúvala a múdro na ne odpovedala. Ku koncu rozhovoru sme hovorili o tom, že veľa ľudí v súčasnosti z Ruska odchádza...

Vy ste nemali chuť odísť? == Viete, teraz som prišla do Moskvy na pohreb. Zomrela vdova jedného nášho priateľa, disidenta, ktorý v mnohom pomáhal Solženicynovi a zomrel už dávnejšie. Na jej pohrebe som sa stretla s ľuďmi, ktorých poznám celý život. Nechcem povedať, že mám rada pohreby, ale takéto pohreby majú v sebe jednu dôležitú vec: prišli ľudia, s ktorými sme žili, s ktorými sme prežívali problémy a hľadali ich riešenia, ľudia, s ktorými sme sa milovali, hádali a zmierovali, s ktorými sme pracovali. Nadýchali sme si okolo seba náš vzduch. Už sme dosť starí, ale máme deti a z nich sa stali naši priatelia. Z Ruska neodchádzam práve

___ Aj keď tvoje knihy nie sú „náboženské,“ spiritualita je v nich evidentne prítomná... == Napísal som doteraz 11 románov a vždy keď som začínal každý z nich písať, bol som presvedčený, že na konci románu zistím, či existuje Boh, že zistím, ako vyzerá, či je krutý alebo milostivý. Že zistím, čo je smrť, či je temným koncom, alebo začiatkom niečoho nového. Nevieť, prečo je to tak, a som si vedomý, že to znie trochu hlúpo, ale čo mám robiť? Vždy som sa snažil nájsť odpovede na tieto otázky, veď sú to otázky celkom obyčajné a prirodzené, nikdy som ich nepovažoval za „vysoké“ alebo ťažké. Naopak: to, či Boh existuje, je tou najobyčajnejšou otázkou, akú si človek môže položiť. A najdôležitejšou. Môžeš si ju kľásť naraz s hrôzou a s úsmevom. A možno sa pritom modliť za to, aby si nikdy nenašiel definitívnu odpoveď...

Juraj Kušnierik

pre tento náš spoločný svet, náš spoločný vzduch. To už nenájdeme nikde na svete. Viem, je to nostalgické, ale je to skutočné.

Akú máte nádej o Rusku? == Som biologička a viem niečo o evolúcii. Keď rozmýšľate o evolúcii, uvedomíte si, aké plytké sú tieto naše politické záležitosti. Na tomto území bola jedna krajina, druhá, tretia a bude štvrtá, piata. Národy aj hranice sa menia. Aj kultúry sa menia. Keď sa pozerám na dnešné Rusko, nič dobré neočakávam. Nemyslím si, že sa tu ešte zrodí veľká kultúra. Naša vláda má pocit, že vedie a vytvára kultúru, no ono je to naopak: to z kultúry sa rodia štáty. Teraz je tu Rusko, no v budúcnosti tu bude pravedpodobne iný štát, možno tu budú žiť ľudia ázijského pôvodu. Ale to je v poriadku. Možnože to znamená, že nie som patriot. Som kozmopolita v najširšom zmysle slova.

To neznie veľmi optimisticky. == Som biologička, a zároveň veriaci človek. V Biblii sa píše, že ľudia pochádzajú z Adama a Evy, teda z dvoch ľudí. Dnes, keď poznáme kód DNA, vieme, že veľká časť ľudstva skutočne pochádza z jednej ženy. Mytológia sa tak stretáva s vedou. Keď sa teda hovorí, že ľudstvo je jedna rodina, tak dnes vieme, že to platí doslovne. Najdôležitejšou úlohou, ktorá stojí pred ľudstvom, je to, či zvládne vlastnú agresivitu – na všetkých úrovniach: na osobnej, rodinnej, skupinovej, štátnej, medzinárodnej. Ak to ľudstvo zvládne, tak prežije. Ak nie, tak tu bude krásna planéta, po ktorej budú behať jelene, loziť červíky, možnože tu budú aj nejaké slony, no ľudia tu nebudú. Pre planétu to zrejme nebude žiadna tragédia. (Smiech.)

Zdá sa, že ste šťastný človek. == Áno, to som. Je mi dobre. (Úsmev.)

Juraj Kušnierik